

„A katonai szigor nem vezet célra”

■ A megugró fertőzési és halálozási adatok milyen kötelezettséget rónak a politikára?

A járvány elleni védekezésben a legkevésbé korlátozó, de még hatékony intézkedést kell választani. Tavasszal megtanulhattuk, hogy ha minden tevékenységet korlátozunk a biztonság érdekében, azzal esetenként nagyobb károkat okozunk. Kompromisszumokat kell kötni.

■ Túlzásba esett tavasszal a kormány a szabad mozgást korlátozó intézkedésekkel?

A spanyolnátha eltűnése óta nem éltünk át semmi ehhez fogható. Természetes, hogy felbukkanásakor a járvány pánikot szült. Az elmúlt fél év alatt azonban sokat tanultunk. Visszatekintve a legnagyobb problémát a kórházak kampányszerű kiürítése jelentette. A nem fertőzöttek számára szinte elérhetelenné vált a magyar egészségügy. Az általam vezetett Bioetikai és Jogi Központ nemrégiben reprezentatív felmérést végzett 1500 válaszadóval. Az egyik legdöbbenetesebb visszajelzés az elmaradt kezelések mértékéről érkezett: a nők 43, a férfiak 29,6 százaléka számolt be ilyenről. Ha hónapokig elmarad tömegek gyógykezelése, szűrése és kontrollja, az évekre meghatározhatja a mortalitási statisztikákat.

■ Azóta kifinomultabbak lettek a módszerek?

Bár rendelkezésre álltak matematikai modellek a várható második hullámról, annak megérkezését előbb hallgatás, majd hirtelen és nagyon drasztikus intézkedés követte: a határzár. Ez azt sugallta, mintha a vírus csupán idegen betolakodó lenne, de mi itthon biztonságban volnánk. A döntés sok embert nehéz helyzetbe hozott, hiszen ősszel nem kikapcsolódás, inkább a munka, külföldi tanulmányok és családlátogatás miatt utaznak az emberek.

■ Mivel a járvány emberek közt terjed, a mobilitás valóban veszélyforrás. Mi a baj a határzárral?

A járványügyi intézkedések következetlenségével van a probléma. A magyar járványügy az utazókra koncentrál. Ha tehát valaki

külföldről érkezik haza, akkor azonnal karantént vagy teszteket ír elő számára a hatóság, akkor is, ha makkegészséges, és piros cédulával jelöli meg az ajtaját. Ugyanez az automatizmus nem áll fenn, ha valaki itthon kezd a koronavírusra jellemző tüneteket mutatni. A tesztre való várakozás napjaiban a betegek jóindulatára van bízva, tartanak-e távolságot másoktól. A sok ellentmondás szétzilálja az együttes védekezést, különösen ha a hivatalos kommunikációval ellentétes tapasztalataik vannak az embereknek.

■ A szabálykövetésben mégis jól vizsgázott a magyar társadalom.

Igen, és hogy ez így is maradjon, ahhoz nagyon fontos lenne az intézkedések indoklása. Ha valaki érti a maszk hasznosságát, az nem a büntetés elkerülése miatt hordja ímmel-ámmal, hanem önként és minden indokolt helyzetben, akkor is, ha senki nem ellenőrzi.

■ Valahogy mindig visszajutunk oda, hogy ki miatt tartjuk be a szabályokat. Miért engedelmeskedjünk?

A járvány alatt egyre többször kerül elő a „kiterjesztett morális közösség” fogalma. Természetes, hogy közösséget érzünk a családtagjainkkal, és odafigyelünk az idős rokonainkra. De mi az, ami ezen túl is összetart? A szolidaritás erősítése lenne a politika feladata. Nem lehet ellentétbe állítani Budapestet és a vidéket, a fiatalokat és az időseket, az egészségeseket és a betegesebbeket.

■ A politika megoldása viszont mintha inkább annak hangsú-

lyozása lenne, hogy az áldozatok idős, krónikus betegek voltak.

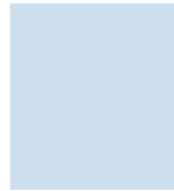
A magas halálozási adatokat nem lehet ezzel mentegeni. Bizonyos életkor felett szinte biztosan megjelennek krónikus betegségek. A járvány speciális helyzet, de a morális elvek változatlanok: kortól, nemtől, származástól függetlenül mindenkinek jár az ellátás. Ha elkerülhető egy halál, etikátlan azzal védekezni, hogy ha nem is most azonnal, de később úgys meg halt volna. És az sem mindegy, ki milyen körülmények közt távozik. Megkapja-e a szükséges ápolást, a fájdalomcsillapítást, emberiességet? Ha a társadalom lemond bizonyos betegekről vagy korcsoportokról, az dehumanizációhoz vezet.

■ Érdeemes az érzékenységet keresni egy olyan országban, amely leépítette a szociális ellátórendszerét?

Hogy mit tesz velünk a járvány, azt alapvetően határozza meg, hogy milyen volt a társadalom állapota a vírus előtti időben. Ha az emberek úgy érzik, nem számíthatnak segítségre sem gazdasági, sem egészségügyi problémáikkal, akkor bezárkóznak. A vírus miatt kötelező távolságtartás ráadásul megnehezíti a civilek lehetőségét, hogy tompítani tudják a veszteségeket. A tavasszal a lakóközösségen belül jól működött az összetartás. Sok helyen az idősek kirakhatták a bevásárlólistájukat a fiataloknak, akik elintézték helyettük a vásárlást. Volt akkor egyfajta hősiességi érzés, hogy meg tudunk menteni másokat. Ezt fenntartani nehéz, főleg ha senki sem jutalmazza.

■ Mindenki csak az oltást várja.

Veszélyes stratégia. Van olyan SARS-típusú vírus, amire a mai napig nincs ellenszer. A társadalom viszont képtelen ilyen hosszú időt kivárni. Már most sokan vannak leszakadóban, felérték a tartalékaikat, nem mennek orvoshoz. És vannak, akik feladták, már nem hisznek a tudományban, nem követik a fertőzés terjedésének számait. Persze az emberi psziché nem szereti a bizonytalanságot, kapaszkodókat keres. A katonai szigor ilyen esetben nem vezet célra. A kor-

Sándor Judit

jogász-bioetikus, a CEU professzora és az ott működő Bioetikai és Jogi Központ (CELAB) vezetője. Korábban az UNESCO bioetikai részlegét vezette.

mány a határozott fellépés látszatát kelti, de minél tovább húzódik a válság, annál fontosabb lenne fórumot teremteni a fájdalmak, traumák, félelmek kibeszélésére.

■ **Az is lehet, hogy a társadalomban elfogadottá válik egyfajta darwinista szemlélet.**

Szeretném hinni, hogy nem így lesz. Az államnak az a feladata, hogy a gyengébbeket óvja. Ha ráerősít a társadalom öntörvényű és káros önvédelmi reflexeire, és csak az erősek oldalán avatkozik be, akkor rideg és kegyetlen világnak nézünk elébe. Az egészségügyre és a munkahelyek megtartására kellene a legtöbbet fordítani.

■ **Lehet pozitív következménye is a járványhelyzetnek?**

Az egészséghez való jogot az utóbbi időben még jogász szakmai körökben is megmosolyogták, mint a második világháború utáni lelkesedésben becikkelyezett érvényesíthetetlen, szájalomra méltó törekvést. Most viszont azt tapasztaljuk,

taljuk, hogy semmilyen jogunkkal nem tudunk élni, ha az egészségünk romokban, ha nem kapunk ellátást. Hála a járványügyi adatok közlésének, hirtelen a figyelem középpontjába került a téma. Az egészséghez való jog a klasszikus szabadságjogok egyik alapfelteteleként is felfogható.

■ **Az ebből fakadó komoly anyagi kiadásokkal együtt?**

Az egészségügyi kapacitást az ország adott lehetőségein belül jobb inkább túltervezni, mint alul-, ez az egyik legfőbb tanulság. Az orvosok és szakápolók bérének rendezése csak egy része ennek. Az infrastruktúrát is biztosítani kellene. Meg kell oldani, hogy a váró- és kórtermekben ne keveredjenek a fertőzöttek és az egyéb betegek, de hideg időben ne várakozzon kint senki. Hogy nem covidos betegek is megkaphassák az ellátásukat. Sokan súlyosabb problémákkal sem fordulnak orvoshoz, mert attól félnek, a kórházban nem kapják meg

az emberséges bánást, kezeléseket, izoláltak lesznek, és még a rokonaiktól sem tudnak elbúcsúzni. Erre is volnának megoldások, de anyagi forrást és emberséget igényelnek.

■ **Az izoláltság egyre többek érzése kórházon kívül is.**

Néha csodálkozom, miért vagyok szomorkásabb, mint a tavasszal. Aztán eszembe jut, hogy akkor a világ túlsó végén élő, évekre eltűnt tanítványaim is jelentkeztek, és érdeklődtek, hogy vagyok. Hiányzik ez az egymás felé fordulás. Az érzelmi tartalékaink is egyre fogytak. Tapasztalom, hogy sok családban halmozódtak a problémák, mert elveszítették az állásukat, a nőket fojtogatja a túlmunka, belefáradtak az otthoni iskolázásba, vagy a párkapcsolat nem bírja ki a folyamatos együttlétet. Hártjuk, milyen károkat okoz a járvány, de ha egyszer vége lesz, a társadalom mentális egészségének helyreállítása lesz a legfontosabb feladat. Éveken át tart majd. ■ **GERGELY MÁRTON**